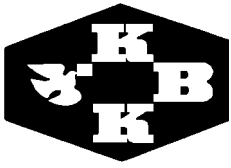

KISGRAFIKA

58. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”

Postacím: 2045 Törökbálint, Bartók Béla u. 2., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztő: Vasné dr. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető; e-mail: titkar@kisgrafika.hu

MOLNÁR ISCSU István rézkarca, C3, C5/2 (2019), 150×100

T A R T A L O M

Ürmös Péter – Pálos Miklós: Mesterek és emlékek. Varga Péter emlékkiállítására

Padné Szabó Mária: Kiállítás Pápán a „KBK 60” alkalmából

Abafáy-Deák Csillag: König-kiállítás az Art9 Egyesület Galériájában

Vasné dr. Tóth Kornélia: In memoriam Imolay dr. Lenkey István (1941–2019)

Vasné dr. Tóth Kornélia: Nagy László Lázár emléktáblájának felavatása Cegléden

Vasné dr. Tóth Kornélia: Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban. Cs. Virágh Zoltán (1905–1989)

HÍREK – LAPSZEMLE

2019/3

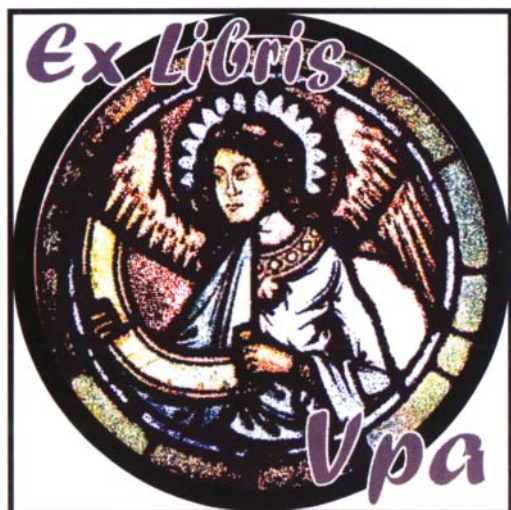
MESTEREK ÉS EMLÉKEK VARGA PÉTER EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRA

Elhangzott 2019. február 28-án a Kőrösi Galériában, ahol Varga Péter hagyatékából láthattak műveket az érdeklődők, és a rá emlékező művész-tanárok alkotásaiból tekinthettek meg válogatást. Ürmös Péter grafikusművész, tanár és Pálos Miklós festőművész, tanár tartották a megnyitót.

Tisztelt Vendégeink!

Bár eltelt öt év, mégsem tűnik olyan régnek, amikor a ratalánál búcsúztattam Varga Pétert a Jaschik-iskola és a kisgrafikai egyesületünk nevében. Ez indokolja, hogy néhány olyan emléket és gondolatot osszak meg Önökkel, amely nem hangzott el akkor; de az itteni emlékkiállítás kapcsán indokolt, hogy elmondjuk.

2010-ben jelent meg *Jaschik örökében* címmel egy reprezentatív könyv, amelyből megtudhatjuk, miként és kiknek köszönhetően váltott nevet és profilt a szépen prosperáló Kézműipari Szakközépiskola, és vált művészeti szakképző iskolává Jaschik Álmos nevével fémjelezve. Ennek az az átalakulásnak az előkészítésében vállalt fontos szerepet korábbi igazgatóhelyettesként Varga Péter. A jelenlévők ezt ismerik, hiszen nagyrészt társszerzői ennek a kötetnek. De hogyan is kezdődött a profilváltás? Ő és Kondé László grafikusművész mertek merészet álmodni, és ennek az álomnak megvalósulásaként elindult a képgrafika szak az iskolában. Kondé László halálával nem állt le a projekt, a képgrafika szak kiteljesedett, olyannyira, hogy egyre többen jutottak be innét a Képzőművészeti Egyetemre. Varga Péter magáénak érezte a szakot, ugyanakkor felfigyelt az új korok új követelményeire is – így indult el a számítógépes grafika, később tervezőgrafika oktatása is. Ez egybeesett időben azzal, amikor Péter bekapcsolódott a kisgrafikai egyesületünk munkájába, itt

Varga Péter András grafikája (2008), 68×68

is egyre többet vállalt magára: kiállításokat és előadásokat szervezett és bonyolított. Így mutattuk be az iskolagalériában nemzetközi kisgrafikai válogatásokat, illetve kortárs grafikusok tárlatait. Az egyesület tagjai többször látogattak el az iskolába a vizsgamunkák készítésének időszakában, így ismerhették meg közvetlenül a munkafolyamatokat és technikákat. A diákok megtapasztalhatták a piacképes tudás előnyét, hiszen

nem volt olyan próbanyomat, ami gazdára ne talált volna. De a diákok szívesen fogadták a neves grafikusművészek tanácsait is. Ezekről a látogatásokról a *Kisgrafika* újság számolt be, bemutatva az iskolát és a bemutató résztvevő diákokat. Sőt, külföldi lap is bemutatta a képgrafika szakon folyó munkát, hála az idelátogató külföldi vendégeknek, művészeknek és újságíróknak. Mondhatjuk, hogy az akkori lehetőségek figyelembevételével mintaszerűen menedzselte ezt a területet.

Varga Péter álma egy olyan művészeti iskola volt, amely oktatási koncepciója visszavezethető akár egy BAUHAUS-modellre, vagy például Jaschik Álmos magániskolájának didaktikai alapjaira. Jaschik Álmos nyomdokain tervezett különböző oktatási segédleteket, így például a betűírás tantárgyhoz. Ehhez persze elengedhetetlen volt, hogy rendelkezzen megfelelő kalligráfiai ismeretekkel és gyakorlattal. Nála a kalligráfia a grafikai alkotás gyakori eleme volt. Szemléletmódja is fejlődött, a korábban általa használt szitanyomat technikát elhagyva kezdte felfedezni és alkalmazni a komputergrafika gazdag tárházát és lehetőségeit. Ahogy Jaschik Álmos fon-

Ex Libris

Varga P. András

*Varga Péter András grafikája, CAD
(2008), 58×70*

tosnak tartotta a közösségformálást, Varga Péter is minden alkalmat megragadott, hogy az iskolai művészközösséget aktivizálja kiállítások megrendezésére, így jött létre az akkori Patakyban megrendezett *Mesterek és tanítványok* évenkénti kiállítássorozat. De ilyen volt a Pálos Miklós által elindított 416-os művészcsoporthoz tartozó kiállítássorozat is többek között Kaposváron és Komlón 2009-ben.

Ennek a közösségépítésnek volt akkor egyik eseménye az akkori képgrafikus kollégákból összeállt Jaschik-kör kiállítása az Ökagalériában 2007-ben.

Nyugdíjba vonulása után úgy tűnt, hogy újra kapott egy esélyt az iskolaépítő álmának megvalósítására, amikor a szentendrei művészeti iskola vezetését elvállalta. Csakhamar kiderült, hogy ez nem több egy délibábos ábrándnál, mert egyre több akadályt gördítettek a vállalkozása elé, és helyi szinten egyre jobban ellehetetlenítették a munkáját. Ez mindinkább megviselte az akkor már ingatag egészségét, és ez is vezetett korai halálához.

Ezek után felvetődhet a kérdés, hogy mennyire hat anakronizmusnak a korábbi évszázadok művészi és nevelési koncepcióinak újragyökereztetése jelen korunkban? Ennek ellenére Varga Péter művészetszervező tevékenysége így öt év távlatából is meggyőző erejű, hiszen ennyien összegyűltünk és kiállítunk itt a Kőrösi Csoma Művelődési Központban az ő

emlékére rendezett tárlaton. Talán újra indulhat a Jaschik-kör? Köszönöm a figyelmet!

Ürmös Péter

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Megnyitó Közönség!

Egyes mértékadó vélekedések szerint minden dolog azonos önmaga történetével. Ha ez igaz, akkor mindannyian reménytelenül számúzve vagyunk az időben! Holnapi énünk nem azonos a maival vagy tegnapival, csak a naponként megnyíló epizódokkal egybeláncolt történetünk állandó. Ez a történet egyszer csak véglegesen lekerekedik, jó esetben értelmet nyer, de nem fejeződik be teljesen. Mert mindig kapcsolható hozzá néhány epilógus. Varga Péter történetében egy újabb epilógus megnyitóján vagyunk jelen most. A Jaschik Álmos Művészeti Szakgimnázium tanárai úgy döntöttek, hogy az iskola kiállítóhelyiségét egykori tanártársukról és művészeti

Varga Péter András grafikája (2008), 73×60

igazgatóhelyettesükről nevezik el, és ebből az alkalomból kiállítást szerveznek, amelyen azok a régi és jelenlegi jaschikos művész-tanárok vesznek részt, akik vagy tanártársai vagy tanítványai (vagy idővel mindkettő) voltak Varga Péternek.

Itt van mindjárt Hudatsek László esete, aki nagyon sokat segített a kiállítás megvalósításában és sok-sok évvel ezelőtt tanítványa volt Péternek. Később tanártársa lett, most viszont ugyanazt a funkciót tölti be az iskola hierarchiájában, mint annak idején Varga Péter: pár hete ő a Jaschik művészeti igazgatóhelyettese. Micsoda forгатókönyv! – gondolhatnánk, de térjünk vissza arra a történetre, amelynek Varga Péter kétségtelenül főszereplője volt. A forгатókönyvet nem Ő írta, de karaktere végig mozgatta az eseményeket. Akkor is, amikor teljes komolysággal állította, hogy egy buszsofőr is jobban vezet a buszt, ha tud rajzolni, vagy amikor kétségbeejtő makacssággal ragaszkodott ahhoz, hogy a szobafestő tanulóknak is kell ének-zenét és művészettörténetet tanulniuk. Ez ma már elképzelhetetlen! Legrosszabb pillanataimban biztos vagyok abban, hogy a mindent maga alá gyűrő haszonelvűség végleg legyőzte a szent álmódzókat. Eközben tudom és látom, hogy mennyien vágnak arra a profán megváltásra, amit a Péter által képviselt igazi, szó szerinti KÉZMŰVESSÉG jelent! Füst Milán említi a *Látomás és indulat a művészetben* című esszégyűjteményében, hogy a művészet nem más,

mint elmélyülés és hagyománytisztelet. Ebből szerinte az következik, hogy az európai kultúra „legművészbib” korszaka a középkor volt. Nesze neked felvilágosodás! Szerintem Varga Péter művészettelfogása sem állt ettől távol. Sőt, mindaz, amit mi, itt kiállító művészek ennyi év távlatából ezen életmű legértékesebb részének tartunk, erre a gondolatkörre épült.

Varga Péternek a művészetoktatás melletti elkötelezettségéből adódó mindennapi küzdelmei mellett volt két olyan maradandó kezdeményezése, amelyre maig mindenki hálásan emlékszik. Az egyik a *Mesterek és tanítványok* kiállítássorozat, a másik az *iskola névválasztása*. Mindkettő mélyen gyökerezik abban a radikális hagyománytiszteletben, amely Péter pedagógiai-művészeti szemléletének alapja volt. Kezdjük az utóbbival. Jaschik Álmos neve Varga Péter fejéből pattant ki, évekkel azelőtt, hogy a hivatalos névválasztásra sor került. Talán Ő sem gondolta még akkor, hogy ez később mekkora telitalálatnak bizonyul. És nem csak azért, mert Jaschik Álmos magatartásával, tevékenységével tökéletesen megfelelt annak a művészpédagógus ideálnak, amelynek elérésére a körülmények és lehetőségek szorításában Varga Péter egész életében törekedett. Hanem azért is, mert mindezeket túl egy jól hangzó márkanévvel találta ki. Emelt fővel, töredelmesen valljuk be, hogy a „Jaschik” név ma egy jól csengő brand a művészeti iskolák piacán. Tudom, hogy mindez nem csak egy egyszerű névváltoztatás következménye. Benne van az a több évtizedes, küzdelmes iskolateremtő munka, amelynek egyik motorja Varga Péter volt.

A másik, általam önkényesen kiemelt esemény a *Mesterek és tanítványok* kiállítássorozat, amely mint Ürmös Péter is említette, és ahogy az életrajzban is olvasható, ebben a kiállítóteremben került megrendezésre 2002 és 2010 között, évente egy alkalommal. Bár minden esetben változtattunk egy keveset a téma kibontásán, Péter terve maradéktalanul sohasem valósult meg. Ő egy kulturálisan nagyon mélyen gyökerező helyzetet, a mester és tanítvány kapcsolatát szerette volna újra megmutatni, ami bár létezik ugyan, de különösen középiskolai szinten csak alkalmilag érzékelhető. Így ezek a kiállítások inkább reprezentatív iskolareklámként működtek, és kevéssé tudták megjeleníteni a Péter számára oly fontos szakmai személyeséget. Ennek ellenére a *Mesterek és tanítványok* kiállítás mindig meghatározó eseménye volt egy-egy tanévnek.

A név idővel itt is védjeggyé vált, elkezdtek mások is használni, sőt, mi magunk is készítettünk belőle egy parafrázist: *Mesterek és tanulmányok* címmel mutattuk be tanáraink diákkorukban készített tanulmányrajzait. És most itt állunk a *Mesterek és emlékek* kiállítás megnyitóján.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Hudatsek Lászlónak már megköszöntem a segítségét, de ugyanilyen köszönettel tartozom Takács Istvánnak, a Kőrösi Galéria vezetőjének, hogy felajánlotta ezt a kiállítási lehetőséget és mindenben a segítségünkre volt, valamint Dr. Rabie M. Hadie-nak, aki a saját kiállítását engedte át nekünk. Köszönöm Ürmös Péternek, hogy a megnyitószöveg mellett legfőbb iskolai támogatója volt ennek a tervnek és Kondé Bálintnak, hogy Varga Péter legrégebbi szövetségese és harcostársa, a 2002-ben elhunyt édesapja, Kondé László festőművész két képét elhozta a kiállításra. Minden volt és jelenlegi jaschikos tanárnak köszönöm, hogy elfogadta a felkérést erre a kiállításra. Végül mindannyiunk nevében köszönöm Varga Péter András emlékének, hogy mindez megtörténhetett. Ezzel a kiállítást megnyitom!

Pálos Miklós

KIÁLLÍTÁS PÁPÁN A „KBK 60” ALKALMÁBÓL

*A megnyitószöveg elhangzott a pápai
Jókai Mór Városi Könyvtárban 2019. március 20-án*

A 60 éves Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesületet köszönti a 40 éves Ajkai KBK és a Pápai Jókai Mór Könyvtár.

Kedves Barátaink!

Remélem, mindannyian helyén valónak érzik a megszólítást, hiszen sokadik alkalommal találkozhatnak Önök, pápai művészetkedvelők az ajkai grafikusok és gyűjtők értékeinek

Baranyai Ferenc rézkarca, C3 (2017), 119×79

egy részével. Azért is választottam ezt a köszöntési formát, mert 60 éve született a Kisgrafika Barátok Köre, a születésnapot pedig családtagok és barátok szokták ünnepelni. Köszöntjük hát együtt mindazokat, akik ezt a műfajt megteremtették, nálunk is meghonosították, művelik és terjesztik, hogy örömet szerezzenek azoknak, akik kedvelik a kisméretű, de jelentős értékeket képviselő ex libriseket és egyéb műalkotásokat.

A kisgrafika több száz éves, de nálunk virágkora a XIX. század utolsó harmadában, a boldog békeidőkben kezdődött. Akkor egyéni, tehetős megrendelők készíttettek saját könyvtáruk részére grafikákat, főleg ex libriseket – vagyis művészi könyvjegyeket, illusztrációkat és üdvözlőlapokat. A tulajdonosok előbb-utóbb megismerték, ma is megismerik a többi megrendelő gyűjteményét, és abból is szeretnék maguknak egy-egy lapot. Így indul meg a csere. Azért, hogy ez a tevékenység többeknek elérhető, hatékony és szervezett legyen, nos ezért jöttek létre a kisgrafika baráti körök.

Magyarországon ez 60 éve történt. 40 éve pedig már Ajkán is létezett az a helyi csoport, amelynek tagjai most egy új változatást hoztak el a jó szomszédhoz, Pápára.

Csoportjaink teljes neve: Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület. Nézzük sorba a szavakat, szókapcsolatokat!

A „*kisgrafika*” a rajzművészet azon ága, amelyik általában sokszorosító eljárással ex libriseket, illetve alkalmi grafikákat, személyes üdvözlőlapokat, gratulációkat készít.

A „*barátok*” csak megközelíthető, nehezen meghatározható fogalom. Az ókori klasszikus filozófus Szókratész (Kr. e. V. sz.) ilyen egyszerűnek tűnő mondattal fogalmazta meg:

„Mindenki hallja, hogy *mit* mondasz, a barátok meghallják, *amit* mondasz, de az igaz barát figyel arra is, *amit nem* mondasz ki.”

Albert Camus a XX. században frappánsan így jelzi a tartalmát:

*„Ne menj előttem, lehet, hogy nem tudlak követni.
Ne gyere mögöttem, lehet, hogy nem tudlak vezetni.
Gyere mellettem, és légy a barátom!”*

A kör tehát egy baráti társaság, amelynek tagjai különleges közösséget alkotnak.

Művészek és műpártolók, akik legközvetlenebb környezetük igényes alakítása céljából műalkotásokat készítenek, gyűjtenek és cserélnek, sőt, mint most is, ki is állítanak.

Máris elértük a név második részét: „*Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület*”. Miután a technika fejlődése és a polgárság megerősödése lehetővé tette szélesebb rétegek számára is műalkotások vásárlását, az arisztokratikus passzióból a polgári kultúra része lett. Ez pedig magával hozta a technika megújulása mellett a tartalom sokszínűvé válását is. A korábbi bibliai, irodalmi és könyvészeti témák mellett könnyedebb és világiasabb gondolatok is megfogalmazódhatnak a lapokon. Minél sokszínűbb a kínálat, annál nagyobb érdeklődésre tarthat számot. Ezért alakulhatott a kör művelődési egyesületté. Tagjai ugyanis nem csupán alkotók és gyűjtők, hanem kultúráközvetítők is. Óriási dolog egy-egy műalkotás birtoklása, de legalább akkora öröm, ha másokkal is megoszthatjuk az élményt.

Ezt szeretnénk tenni most itt Pápán. Ehhez a könyvtárhoz, az itt dolgozókhöz fűződő baráti kapcsolat eredménye a kiállítás mellett az a néhány kiváló katalógus, meghívó és fotó, aminek külön tárlót szenteltünk.

A kiállítás egyik tematikus része alkotóinkat mutatja be. Bagarus Zoltán, Baranyai Ferenc, Gaál Zsigmond, Kapolcsi Kovács Csaba és Medgyesy Miklós szorosan kötődik Ajkához. Punk Rebeka ajkai lakos, pápai középiskolást pedig bemutatkozása okán köszönhetjük. Az ő tablóikon természetesen saját alkotásaik szerepelnek.

A következő egység az ajkai csoportot alapítók gyűjteményéből összeállított válogatás. A városi könyvtár mellett dr. Boros Edit, Fülöp Irén, Görög Vincéné, Máriássy Mihályné, Szabó Zoltánné, Tilhof Endre és a Vértes család lapjait láthatják.

Külön blokkot szerkesztettünk azoknak a művészeinknek, akik országos vagy nemzetközi díjakat érdemltek ki. Ők Bagarus Zoltán, Baranyai Ferenc és Kapolcsi Kovács Csaba.

Végül a körhöz később csatlakozó gyűjtők válogattak saját nevükre készült lapjaikból. Itt Berecz Ottília, Krajcsi Tiborné, Kundermann Jenő, Radó Andrásné és az én kedvenc darabjaim válhatnak közkinccsé.

Bagarus Zoltán grafikája, X6, 109×70

A kiállítással többek között az volt a célunk, hogy megmutassuk a kör munkájának sokszínűségét. A 21 tablón összesen 33 alkotót ismerhetnek meg. A már említett ajkai művészek mellett Andruskó Károly, Bánsági András, Cseh Gusztáv, Deák Ferenc, Fery Antal, ifj. Feszt László, Imets László, Józsa János, Kamper Lajos, Kékesi László, König Róbert, László Anna, Moskál Tibor, Müller Árpád, Nagy Csaba, Nagy László Lázár, Pavel Hlavatý, Petry Béla, Plugor Sándor, Torró Vilmos, Troján Marian József, Tóth Rózsa, Ürmös Péter, Xantus Géza, Várkonyi Károly, Vén Zoltán munkái gyönyörködtetnek bennünket.

Mindemellett a tárlókban országos kiadványokat láthatnak, vagy országos rendezvényeken készült fotókon ismerhetnek fel néhány művészt és gyűjtőt. Akit a technikai kivitelezés is érdekel, figyelje meg a vázlatokat, dúcokat – azaz negatívokat, amik fából, linóleumból vagy fémből valók, illetve a színes, kész nyomatok „fejlődéstörténetét”!

Bemutatunk néhány meghívót is, mert azok címlapját is művészi alkotások díszítik.

Szeretném, ha Önök is azt éreznék, amit mi is. Azt, hogy a grafikák gyűjtése remek hobbi, mert:

- esztétikai élményt nyújt,
- érdeklődést kelt, ami ismeretek szerzéséhez vezet,
- szellemi épülést szolgál,
- összekapcsolja a hasonló érdeklődésű embereket,
- lendületet ad a társas kapcsolatoknak,
- és az önkifejezés egy nemes formája.

Ezzel a gyűjtő önmagát, társait és közönségét is gazdagítja. Ezért arra kérem Önöket, nézzék meg a kiállítást és beszélgessenek a jelenlévő alkotókkal, gyűjtőkkel!

Élményekben gazdag délutánt kívánok!

Padné Szabó Mária

KÖNIG-KIÁLLÍTÁS AZ ART9 EGYESÜLET GALÉRIÁJÁBAN

2019 áprilisában volt megtekinthető az Art9 Egyesület szervezésében a KBK egykori elnöke, König Róbert Munkácsy-díjas grafikusművész: „Iskolateremtő mesterek”, és testvére, König Frigyes Munkácsy-díjas festőművész „Képek '18-19” című kiállítása az Art9 Galériában. Cikkünk ehhez kapcsolódik.

A korán elhunyt König Róbert és a ma is aktív König Frigyes – testvérek – kiállítása: két kiállító, két világ. Két teremben, külön bejárattal. Egy fal választja el a két termet, de vajon mi köti össze őket? Elsőnek König Róbert alkotásait nézem, *Iskolateremtő mesterek* a címe. A művész a 15 képből álló linómetszet technikával létrehozott *Mappát* 20 éve készítette a Magyar Képzőművészeti Egyetem megrendelésére, a meghatározó, iskolateremtő művészek emlékének megőrzésére, akik valamennyien a Képzőművészeti Főiskola (ma Egyetem) tanárai voltak. A kiállítás anyaga Csorba Zoltán gyűjteményéből és közreműködésével került bemutatásra, a művek eddig nem voltak láthatóak. Mesterien metszett képek, akár azt is mondhatnánk, tőről metszettek, de ne gondoljunk hagyományos értelemben vett portrékra. Mindegyik alkotás a művész arca, alakja mellett számos elemet, apró részletet, fontos életrajzi mozzanatot örökített meg, metszett ki, illetve helyezett el a képen König Róbert. Barcsay Jenő portréjában a finom vonalak összhatása idézi meg emberi és művészi lényét, a kíváncsi embert, a mindig újat alkotót. Szőnyi István ingének fehérén virító csikozása akár vitézkötést idézhet, a háború ideje alatt az üldözötteket bújtatta, segítette, akár saját egzisztenciája veszélyeztetésével is. Lyka Károly nemcsak festőként, hanem művészettörténészként is megjelenik, utalnak erre az ókori szobrok a háttérben, a sok akta, könyvhalmoz, előadás hallgatóság előtt, majd festőecset. Réti István kétféleképp alakos figura, festő és művészeti író, egyik vázlatosabb, és ránk van bízva, melyiket tartjuk előbbre valónak, valószínű mindkettőt együtt. Stróbl Alajosról látni, hogy úgynevezett emlékműszobrász is, nem véletlen az Operaház a háttérben és az ismert ülőszobrok. Egy portré hiányzik a *Mappából*, ha már iskolateremtő mesterekről kértek sorozatot. Szerénytelenség lett volna, ha saját portréját is megalkotja? Valószínű. Most ezzel a kiállítással, így egyben látva a sorozatot, egy árnyaltabb képet kapunk König Róbert munkásságáról. [...]

König Róbert kiállítása meglepetés. *In memoriam és hommage à* művészportréiban nemcsak az ábrázolt festőművész emberi habitusának és művészi kvalitásainak, az általa képviselt művészi világlátásának egyedi, karakterisztikus vonásait, jeleit ismerhetjük fel, hanem König Róbert saját világlátását (vallomását a művészetről), alkotói módszerét és technikai tudását is, amelyek révén ezek a portrék többek, mint csak illusztratív megjelenítések. A mélyen átgondolt portrékból, arcvonásokból, tekintetekből, a metszetek háttéréből elevenség árad, a fel- és megidőzés, a láttatás itt és most élménye, a művészet- és kultúrtörténeti utalások (rejtett üzenetek) sokszínű gazdagsága. Mintha szellemi címerpajzsokat látnék, vagy másként mondva: a művészi hitek és mítoszok védőbástyáit. A világos és fekete (többnyire zsúfolt) vonalak mint fény és árnyék fonódnak egybe, hol a drámai motívumokat erősítve, hol a groteszk vonásokat. Miközben élet- és művészeteket összegez, a portrékon keresztül König Róbert

az emberi-művészi gondolatok változását és kifejezésük módjának módosulását, átalakulását, egyúttal egymással való összefüggésüket is érzékelteti.

A *Mappa*-sorozatban Bernáth Aurél teste mintha merev tartású lenne, szeme becsukva, a kép háttéréből következtethetünk a művész intellektusára, a tárgyi létezés (műterem) és a történelmi háttér külön (nyitott) világában talán álmodik, de képzelete tágasságát a részletes tárgyi jelenlét ellensúlyozza, a racionalitást sugallja. Bory Jenő portréja a plasztikát és az architektúrát hangsúlyozza. Látjuk a *Sebzett hőst*, a várat. Bory épp szobrot farag a hegy gyomrában. Domanovszky Endre fölfele néző portréja büszkeséget, optimizmust sugároz és hitet. Rudnay portréján a természet uralkodik, mintha egy színpadot látnánk. König Róbert Rudnay markáns arcvonásaival az élet-erőt, az elmélyültséget, a kérdő tekintetet jeleníti meg. Székely Bertalan portréjában a ló számtalan formáját látjuk, nem véletlenül, König Róbert is nagy lórajongó, sőt lótenyésztő is volt. Székely portréja a mindent megtapasztalt férfit ábrázolja.

König Róbert linómetszete, X3, 100×80

Szinyei Merse Pál portréjában egy reneszánsz mestert ismerhetünk meg, egy Medicit, aki már öltözetével is jelzi, gazdag ember, élvezeti és szereti a világ természetének burjánzását, lüktetését, a léghajó egyben a szabadságvágyát (vállalkozó szellemét) is kifejezi. Varga Nándor Lajos portréja azt az embert ábrázolja, aki technikai virtuozitással keresi az új grafikai kifejezőmódokat. A gépek (mechanizmusok) megjelenítése a formát kereső, a formát adó, megvalósító művészt mutatja. Vaszary János portréja az ikonná (szoborrá) váló művészt mutatja. Mindenek felett áll.

Ami a két kiállítást elsősorban összeköti – túl a testvéri kapcsolaton –, az az időutazás, a visszapillantás múltra és jelenre, kiemelkedő korszakokra és művészekre, egyúttal a képi kontextusok tágassága.

(Részlet az Új Művészet 2019/4. számában megjelent *Be-pörögve* c. cikkből)

Abafáy-Deák Csillag

IN MEMORIAM IMOLAY DR. LENKEY ISTVÁN (1941–2019)

Imolay dr. Lenkey István teológus, könyvtáros, magyar-történelem szakos tanár, könyv- és kiadványszerkesztő, művészeti szakíró, helytörténész, műgyűjtő 2019. május 1-jén elhunyt. Az országban sokfelé gyászolják őt, de mindenekelett Mohácson, Putnokon és Debrecenben. Hatalmas életpályát futott be, munkássága széleskörű művelődéstörténeti tudásról tesz tanúbizonyságot, melyet lehetetlen egyetlen cikkben viszszaidézni. Ráemlékezve mégis tekintsünk be ebbe az életműbe, mozaikszerűen!

Lenkey István Miskolcon született 1941. október 31-én, a reformáció napján. Gyermek- és diákéveit Alsószuhán, Imolán, a borsodi Dubicsányban és Putnokon töltötte. Középiskolai tanulmányait az ózdi József Attila Gimnáziumban kezdte, majd Mezőkövesden fejezte be. 1960 szeptemberében iratkozott be a debreceni Református Teológiai Akadémiára, ahol 1965 októberében lelkészsképesítő vizsgával zárta tanulmányait. 1965-ben vette feleségül Semsey Klárát, aki akkoriban a Teológiai Akadémián tanársegédként dolgozott.

Lenkey István előbb segédlelkészként, majd a debreceni Református Kollégium főigazgatói irodájának vezetőjeként tevékenykedett, később ő lett a Nagykönyvtár folyóirattárosa, a Teológiai Akadémia Szakkönyvtárának vezetője, de volt tanár, nyomdai korrektor, tipográfus, szedőtermi művezető, könyvertervező és -szerkesztő, továbbá a Mécés László Lap- és Könyvkiadó főmunkatársa is. 1974 és 1977 között a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtár szakán folytatott tanulmányokat, a későbbiekben pedig a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar és történelem szakát is el-

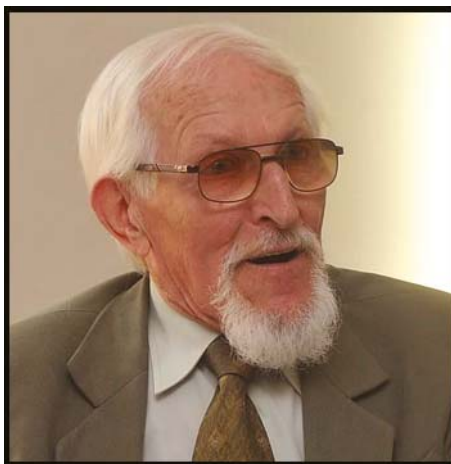
Várkonyi Károly fametszete,
X2, op. 1042 (1980), 108×60

végezte. „*A teológiai tanulmányaim egy általános világgépet és tudományképet adtak s ezekből már könnyebb volt a könyvtár és a magyar-történelem szakon is építkezni*” – vallotta. 1984. február 11-én a Kossuth Lajos Tudományegyetemen doktorált, értekezésének címe: *Diákújságok a Debreceni Református Kollégiumban 1795–1914*.

Rendszeresen publikált hajdú-bihari, Nógrád megyei lapokban, üzemi újságokban, az *Alföldben*, a *Könyvtárosban*, a *Köznevelésben*, a *Kisgrafikában*. Falutörténeti és néprajzi gyűjtést folytatott Alsószuhán, melyről tanulmánya jelent meg *Alsószuha története és települése* címmel. Az *Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótárát* 1991-ben Bölskei Gusztávval közösen szerkesztette. Az 1988–89-es évek fordulóján Babarcra, majd 1992-ben Mohácsra, a Mohács-szőlőhegyre költözött. A *Mohácsi Hírlap* rovatvezetője, három évig a Mohácsi Művészeti Társaság elnöke volt, rendszeresen publikált a pécsi *Kalligráfiában*, 1998-tól a *Hetedhéthatár* munkatársa. *Mohácsi séták* címmel 1997-ben Tardos Máriával társszerzésben útikönyvet jelentetett meg. 2004-ben lett alapító tagja a HegyiBeszédeselek Baráti Társaságának, melynek tagjai irodalmi és művészeti érdeklődésű emberek, köztük költők, festők, grafikusok, fafaragók. E társaság révén rendszeresen jelentetett meg a térség helytörténetével, irodalmával kapcsolatos kiadványokat, gondolok itt *Az én Tompa Mihályom* (2007) és a *Pinacotheca Gömöriensis – Gömörországi arcképcsarnok* (2012) címmel napvilágot látott füzetekre.

2014-ben a Tompa Mihály Gömöri Kulturális Egyesület és a Hanvai Tompa Mihály Baráti Kör tagjaiból jött létre a Tompa Mihály Emlékévet előkészítő bizottság, amelynek Lenkey István is aktív tagja volt. 2015-ben Lenkey közreműködésével és szerkesztésében jelent meg a *Tompa Mihály: Virágregék* című kötet, Repity Aranka 38 akvarelljével. 2017-re, a költő születése bicentenáriuma összeállította Tompa Mihály bibliográfiáját („*Ősszel születtem én: tavasz leend, mikor rám esteledik...*”). *Bibliográfia a 200 éve született Tompa Mihály életéről és munkásságáról*, amely az 1846-tól 2016 nyaráig Tompa Mihálytól és Tompa Mihályról megjelent könyvek és egyéb publikációk jegyzékét 22 szempont szerinti csoportosításban, 3078 tételben adja közre. A kiadvány a Gömöri Múlt és Jelen című könyvsorozat VI. köteteként jelent meg, recenzióját jelen nekrológ szerzője írta a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 2017. júniusi számában.

Lenkey István műgyűjteményében olajfestmények, rézkarcok, fa- és linómetszetek, tűzzománc képek, üvegfestmények, kerámiák is helyet kaptak, emellett éremgyűjtéssel is foglalkozott. A képzőművészet területén kezdettől fogva különös figyelemmel kísérte a grafika, ezen belül a kisgrafika világát. Putnokon már gyerekkorában megismerkedett a könyvgyekekkel Pásztor Pál evangélikus

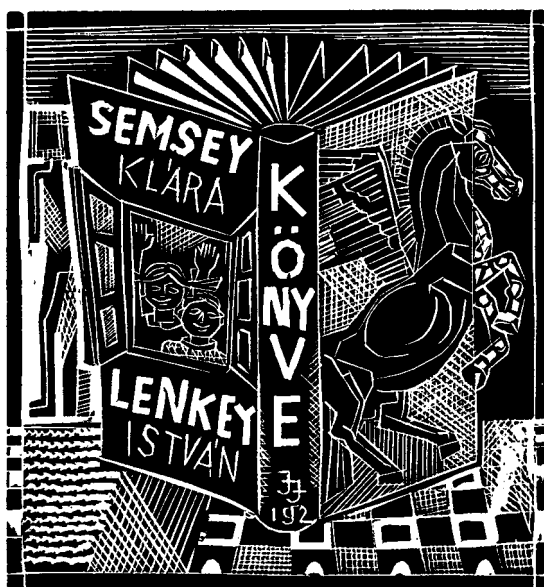

lelkész révén, aki több ex librist is ajánlékozott a számára. Ez szolgált gyűjteménye alapjául. Újabb hatás egy évtized múlva, a debreceni Teológiai Akadémia hallgatójaként érte, itt találkozott Nagy Dezső lelkész-könyvtárossal – a tőle kapott duplum ex librisekkel kezdte el a komolyabb gyűjtést és cserét. Szentesi Flórián révén 1962-től tagja lett a pécsi kisgrafikakörnek, majd részt vett a Réthy István által Debrecenben tartott tagtoborzón, amelyen csatlakoztak a budapesti Kisgrafika Barátok Köréhez (KBK). Alapító tagja, majd 1974-től több éven át titkára volt az 1973-ban megalakuló debreceni Ajtósi Dürer Ex libris-gyűjtő Körnek (ADEK). Több kiadványban ismertette a debreceni és más grafikusok tevékenységét, többek között a Debreceni Pedagógus Művelődési Ház *Ajtósi Dürer Ex libris-gyűjtő Köre kiadványai* sorozatban az 1970-es években. Ezekben a korabeli grafikusok közül többek közt Bordás Ferenc, Menyhárt József, Gy. Szabó Béla, Stettner Béla, Nagy Árpád Dániel, Szilágyi Imre, Várkonyi Károly szerepeltek 12-12 alkotással. Több albumhoz Lenkey István írta a bevezetőt, a katalógusok összeállításában nagy segítségére volt Semsey Andor. Emellett a hajdúhadháztéglási Földi János Nagyközségi Könyvtár *Kisgrafikai Füzetek* sorozatában, a könyvtár kiadásában jelentetett meg, szerkesztett több katalógust és albumot, például *Írók, költők az ex libriseken és kisgrafikákon* (1980); *Józsa János ex librisei és kisgrafikai* (1981); *Menyhárt József (1901–1976) ex libriseinek és alkalmi grafikáinak alkotásjegyzéke* (1986); *László Anna ex librisei és alkalmi grafikái* (1987); *Korda Béla (1899–1972) ex librisei és alkalmi grafikái* (1988). E sorozatban jelentette meg *Dr. Semsey Andor munkásságának bibliográfiáját* (1986) is.

Lenkey István 1980 és 2015 között a Kisgrafika Barátok Köre (KBK) intézőbizottsági tagjaként előadásokat tartott, kiállításokat rendezett, és számos cikke jelent meg grafikusokról, ex libris gyűjtőkről és rendezvényekről a *Kisgrafikában*, valamint egyéb folyóiratokban, kiadványokban, múzeumi évkönyvekben. Elkészítette a *Kisgrafika* folyóirat repertóriumait, melyek 1972-től 2016-ig a KBK kiadásában jelentek meg.

A külföldi ex libris kongresszusok közül eljutott a luganói, linzi és a mönchengladbachi rendezvényekre. 1991-ben egyik szervezője volt a Duna menti országok Első Nemzetközi Ex libris Találkozójának. A külföldi ex librist készítő grafikusok közül személyes kapcsolatot épített ki a lengyel Wojciech Jakubowskiival, az orosz A. Kalasnyikovval és a spanyol szerzetessel, Oriol M. Divível.

Lenkey ex libris gyűjteménye gyarapodásán nagyot lendített, hogy Kovács József (1915–1996) pécsi gyűjtő közel tízezres ex libris hagyatéka az örökösök révén őhozzá került. Ex libriseit több

Józsa János fametszete, X2, op.192 (1975), 77×72

alkalommal kiállította. Nemzetközi jellegű képzőművészeti gyűjteményéből többször is nagyobb mennyiséget adományozott közgyűjteményeknek. 2008-ban, majd 2010-ben a putnoki Holló László Galériának ajándékozott magyar és külföldi ex libris anyagából kiállítást rendeztek. Utóbbin Lenkey gyűjteményéből 22 ország 85 művészenek mintegy 800 alkotása volt megtekinthető, köztük A. Kalasnyikov, D. Janousek, H. Hauke, H. Huffert, F. Kühn, T. Hofer, G. Gaudaen, O. Feil, H. Ott, D. Meyer, O. Volkamer, P. Uptis és R. Wolf művei. De hazánkat is számos alkotó képviselte, például: Bálint Ferenc, Gáborjáni Szabó Kálmán, Fery Antal, Haranghy Jenő, Kőhegyi Gyula, Medgyesy Miklós, Nagy Árpád, Nemes Török János, Petry Béla, Soltra Elemér, Sólyom Sándor, Szilágyi Imre, Ürmös Péter, Vén Zoltán. Lenkey emellett a sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtárának, az Iparművészeti Múzeumnak, az Országos Széchényi Könyvtárnak és a szege-di Somogyi-könyvtárnak ajándékozott ex libriseket.

Kisgrafikai gyűjteményében az ex librisek mellett fontos helyet töltenek be az alkalmi grafikák, melyekből különösen a karácsonyi, újévi időszakban akár 5-600 lapot is postázott barátoknak, gyűjtőknek. Ex libris gyűjteménye különleges részét képezik a gömori és irodalmi vonatkozású darabok. Utóbbiakból nyújt ízelítőt az *Írók, költők, irodalmi illusztrációk az ex librisen, alkalmi grafikán és a kisgrafikán* (1984) című kiállítási katalógus, amelybe Lenkey saját gyűjteményéből válogatott. Tompa Mihályra emlékezve számos grafikus – például Vén Zoltán, László Anna, Ürmös Péter, Kőhegyi Gyula, Bakacsi Lajos, Baranyai Ferenc, Repity Aranka – készített számára ex librist. A nevére szóló ex libriseken gyakoriak a történelmi vonatkozások, a magyarságra utaló és az egyházi motívumok. Csiby Mihály Lenkeynek szóló ex librisei Ruyter Adorján holland tengernagynak állítanak emléket, illetve Lenkey egykori lakhelyét, a mohácsi szőlőhegyet mutatják be. A közel 100 nevére szóló grafika olyan alkotók keze alól került ki, mint például Andruskó Károly, Diskay Lenke, Fery Antal, Józsa János, Nagy Árpád Dániel, Kékesi László, Bálint Ferenc, Menyhárt József, König Róbert, Stettner Béla, Szilágyi Imre, Baász Imre, Varga Nándor Lajos, Várkonyi Károly, Vén Zoltán, Vertel József, Vecserka Zsolt, Vincze László, Sós Zsigmond és Oriol M. Diví.

Lenkey István sokoldalú szakírói-bibliográfiai munkásságáról 75. életéve betöltése alkalmából készült átfogó kiadvány *Számadás* (2016) címmel, dr. Lenkeyné dr. Semsey Klára, Siposné Lenkey Klára és Lenkey István szerkesztésében. Ebben az önálló és társszerzős írásoktól, tanulmányoktól kezdve a műalkotások ismertetésén át a kiállítási megnyitóbeszéddekig követhetjük nyomon az életművet, sőt, a nevére szóló ex librisek, alkalmi grafikák regisztere is fellelhető a kötetben.

Imolay dr. Lenkey István kimagasló munkásságát számos díjjal jutalmazták, 2009-ben Tompa Mihály-emlékplakettet és Pro Gömör-díjat kapott, 2018-ban pedig elnyerte a Mohács Város Tisztelete Jeléül Kítüntetető Díjat. Halálával egy nagy műveltségű, alapos felkészültségű, hatalmas munkabírású, sokak által szeretett és tisztelt kutató, lelkes-könyvtáros távozott az élők sorából. Nyugodjék békében!

FŐBB FORRÁSOK

LENKEY ISTVÁN: *Találkozásom az ex librisselel, Hogyan lettem gyűjtő?*, Kisgrafika, 2008/1. sz., 6–8.

Számadás. Bibliográfia Imolay Dr. Lenkey István munkásságáról, szerk. dr. LENKEYNÉ DR. SEMSEY KLÁRA, SÍPOSNÉ LENKEY KLÁRA, LENKEY ISTVÁN, HegyiBeszédsek Baráti Társasága, Mohács, 2016.

SZARVAS ISTVÁN: *Gömörországtól Baranyáig*, Hetedhéthatar, 2011. november 27., <http://hethedhatar.hu/hethatar/?p=16549> (2019. 05. 12.)

VASNÉ TÓTH KORNÉLIA: *Írj, s megmondom ki vagy! Egy tudós könyvtáros és egy költő bibliográfiája*, Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2017/6. sz., 44–49., http://epa.oszk.hu/01360/01367/00291/pdf/EPA01367_3K_2017_06_044-049.pdf (2019. 05. 24.)

ZSUPONYÓ UJVÁRY MÁRIA: *Újabb exlibris-adományok a putnoki Holló László Galériának*, Hetedhéthatar, 2011. január 19., <http://hethedhatar.hu/hethatar/?p=8814> (2019. 05. 12.)

Vasné dr. Tóth Kornélia

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR EMLÉKTÁBLÁJÁNAK FELAVATÁSA CEGLÉDEN

2019. május 8-án, Cegléd város alapításának napján került sor az idén elhunyt Nagy László Lázár (1935–2019) ceglédi grafikusművész emléktáblájának felavatására. A művész kisgrafikai munkásságáról Vasné dr. Tóth Kornélia szerzősége

Az emléktáblát felavatja Vasné dr. Tóth Kornélia

gével az Országos Széchényi Könyvtár jelentetett meg átfogó kiadványt (*Nagy László Lázár kisgrafikai világa*, OSZK, Budapest, 2018, 160 p.), melyhez Cegléd Város Önkormányzata jelentős támogatását adta. A városháza udvarán, a városi Pantheonnál rendezett ünnepségen az önkormányzat képviselői mellett nagy számban vettek részt a Ceglédi Városvédő és Városszépítő Egyesület tagjai, és a média, köztük a Ceglédi Városi Televízió is képviseltette magát. A ceglédi önkormányzat felkérésére Vasné Tóth Kornélia mondott emléktábla-avató beszédet, majd Takáts László polgármester és Kovács István egyesületi elnök leplezték le az emléktáblát. Ezt követően került sor az emléktábla megkoszorúzására.

Az emléktáblánál elhangzó ünnepi beszéd szövegét közöljük a következőkben.

Fotó az emléktábláról

Szeretettel köszöntök mindenkit ezen a jeles alkalmon, Nagy László Lázár emléktáblájának felavatásán! Megtiszteltetés, hogy én méltathatom a grafikus munkásságát ezen a fontos eseményen.

Nagy László Lázár, Cegléd díszpolgára, a város művészeti életében meghatározó szerepet töltött be, és alkotásaiban ma is tovább él. A grafika művelése számára élethivatás volt. Hetven éven át Cegléd adott neki otthont, miközben grafikai művészetével világhírnévre tett szert. A legváltozatosabb témákban alkotott „festményeim fő tárgya a jelenlegi, változó Cegléd, grafikáimban pedig életünk minden eseménye, ami volt és van” – vallotta. Termékeny alkotóként több mint 700 kisgrafikát, ex librist és alkalmi grafikát, ezek mellett kis számban szabad grafikát is alkotott. Munkásságának fontos területét képezte a grafika mellett a festészet és a plakettkészítés. A képzőművészet, a festészet iránti érdeklődését édesapjától örökölte, aki címfestő volt. A polgári iskolában Veér László rajztanár egyengette ez irányú útjait. Címfestő szakmát tanult, mestervizsgát tett, majd a Pest megyei Vendéglátóipari Vállalat dekoratív műhelyében dolgozott. Nagy Lászlót a későbbiekben a szegedi Kopasz Márta és a budapesti Varga Nándor Lajos grafikusművészek segítették művészi tehetsége kibontakozásában. A grafika hozta el számára az igazi művészi kibontakozást. A linómetszés és a fametszet, rézmetszet, rézkarc technikáját egyaránt mesterien kitanulta.

Művészi tehetségéhez nagyfokú szervezőképesség és emberbaráti szeretet társult, ezek révén érhetette el, hogy pályafutása során neve országos és nemzetközi viszonylatban egyaránt ismertté és elismertté vált. A művészet számára a kapcsolatteremtés egyik eszköze is volt.

Cegléden 1971-ben a Kossuth Művelődési Központban jött létre a Ceglédi Kisgrafika Barátok Köre (CKBK), melynek létrehozásában, majd működésében – titkárként – fontos szerepet vállalt. A „Ceglédi Ősz” kulturális hetek keretében 1973-ban országos kisgrafikai kiállítást szervezett, melyet 1975-ben a második, 1977-ben a harmadik, 1979-ben a negyedik követett, biennálészerűen. E találkozók a 80-as évek elején is folytatódtak, 1981-ben, 1983-ban. Ezekről a *Ceglédi Hírlap*, a *Pest Megyei Hírlap* is rendszeresen beszámolt. Ezekon túl számos kisebb kiállítást szervezett Cegléden és a környéken, Nagykovácsán, Törtelen, Monoron, a Pest Megyei Könyvtárral közös szervezésben Vácott stb. A ceglédi kör vezetőjeként

Nagy László Lázár gyakran vett részt az ország más részein, pl. Budapesten, Szegeden, Debrecenben rendezett kisgrafikai találkozók, kiállítások, pályázatokon. És persze külföldön is ott találjuk nemzetközi ex libris és kisgrafikai eseményeken, tárlatokon, kongresszusokon.

Kisgrafikai munkáit az egyéni megrendeléseken túl részben magyar és külföldi kiállításokra, pályázatokra készítette. Nemzetközileg is kiemelkedő jelentőségűek a Don Quijote-sorozat darabjai, melyek létrejötténél meghatározóak voltak a Cervantes születése 450. évfordulójára 1997–1998-ban rendezett kiállítások Spanyol-, Olasz- és Németországban. Cervantes regényének főhősét számos jelenetben megformálta, nem a megszokott módokon, bár mégis ragaszkodva a cervantesi műhöz. Erről így nyilatkozott: „Cervantes műve számtalan gondolatot ébresztett bennem, a mű gazdagsága szolgált alapul a motívumok kiválasztásában. Statikusan kevés grafikámon szerepel Don Quijote, – inkább, ahogy a könyvben él. Kalandot keres, harcol, vagy éppen pihen, és rendületlenül megy kora, gyengesége ellenére is.”

Több mint 300 kiállításon szerepeltek művei, mely nagyon nagy szám! Az élete végére súlyos betegséggel küzdő művész alkotásaiból 2018 októberében került sor egy összegző tárlatra itt Cegléden, mely találoan a *Don Quijote Cegléden* címet kapta. Kisgrafikai munkásságáról szintén 2018-ban jelentetett meg átfogó kötetet *Nagy László Lázár kisgrafikai világa* címmel az Országos Széchényi Könyvtár a szerzőségemmel, Cegléd Város Önkormányzata jelentős támogatásával. A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési

Nagy László Lázár fametszete,
X2, op. 415 (1983), 93×55

Egyesület tagjaként és ex libris kutatóként régóta figyelemmel kísértem Nagy László grafikai munkásságát, és ámulatba ejtett alkotásainak sokszínű világa. Gondolok itt a történelmünk nagy alakjait, Árpád fejedelmet, István királyt, Mátyás királyt megörökítő grafikákra, vagy a Petőfi Sándor és Nagy László költőknek, Gárdonyi Géza és Illyés Gyula íróknak emléket állító in memoriam lapokra. Sorozatai közül a Nobel-díjaso-

kat bemutatóra, vagy példának okáért a gödi arcképcsarnokra. A természet világa, környezetünk védelme is kifejezést nyer több grafikáján, ehhez kapcsolódik a védett madaraink és a védett virágok sorozat. A vízi közlekedés eszközei, a hajók, vitorlások gyakori szerepeltetése Nagy László Lázár sporthoz vonzódásával és a vízi járművek konstrukciós felépítésének csodálatával is magyarázható. A viselettörténetbe, ruhadivatba enged betekintést a grafikus felesége, Füle Piroska női szabómester, divatszabó nevére készült sorozat. Mindezek mellett a művész alkotásain hangsúlyos szerepet kap ceglédisége, számos neves itteni épület, emlékmű jelenik meg alkotásain: a Ceglédi Református Nagytemplom, a Cegléd-felszegei Református Egyházközség temploma, a Magyarok Nagyasszonya-kápolna, a Ceglédi Táncsics Mihály Általános Iskola, a Városlapítók-szoborcsoport a katolikus templommal, a Rákóczi úti ostorfasor, a dinnyepiac stb. Több grafika foglalkozik a közlekedéssel. A Ceglédi Gazdasági Vasúton (CGV), az ún. „cérnavasút”-on futott a Muki mozdony, ez is megjelenítődik egy grafikán. A felsorolt példák is mutatják, hogy alkotásai művelődéstörténeti szempontból milyen jelentős értéket képviselnek.

Nagy László Lázár kisgrafikáinak megbecsültségét mutatja, hogy az általa készített grafikák gyűjtők százaihoz eljutottak a világ minden táján, és több száz kiállításon szerepeltek hazánkon kívül külföldön is, például Cegléd, Budapest mellett Gyula, Szeged, Szolnok, Kecskemét, Pécs, Tata, Ajka, Debrecen, Albertirsa, Túrkeve, külföldön Barcelona, Madrid, Alcalá de Henares, Helsingör, Chrudim, Lugano, Sint-Niklaas, Róma, Milánó, Kronach, Weimar, Zacatecas, Oszaka, Amman, Isztambul, Naantali stb. városokban.

Világhírű munkásságával öregbítette a magyar kisgrafika és szeretett városa, Cegléd hírnevét. Utóbbi ezt számos elismeréssel honorálta: 1999-ben megkapta a Gubody-díjat, 2006-ban országos Podmaniczky-díjban, 2008-ban regionális Prima Primissima díjban részesült. 2010-ben Cegléd díszpolgárává választották. 2014-ben, Cegléd város alapításának 650. évfordulóján átvehette a Czigle-lánc díjat. Ennek a folyamatnak a betetőzése a most felavatásra kerülő emléktábla, mely örök mementóként, a következő nemzedékek számára is hirdeti a művész nem mindennapi életművét, és az alkotás örömét. Ahogy Nagy László Lázár ars poetikájában is megfogalmazta célját: „Gondolkodva élni és alkotni mások és a magam örömére.” Ez a megszívlelendő gondolat szolgáljon számunkra is útvalóul. Köszönöm a figyelmet!

Vasné dr. Tóth Kornélia

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

CS. VIRÁGH ZOLTÁN (1905–1989)

Csikszentimrei születésű, Brassóban élő orvos, gyógyfürdő-igazgató, tudományos kutató. Távoli rokona a szintén csikszentimrei születésű Szász Bélának, Szász Endre apjának. 1924-ben Budapesten az akkori Vilmos császár, ma Bajcsy-Zsilinszky út 55. szám alatti diákkollégiumban lakott. Ekkoriban vitte el Gy. Szabó Béla (akkor még csak Szabó Béla) elsőéves gépészmérnök-hallgató Varga Nándor Lajos grafikushoz, innen számíthatjuk érdeklődését az ex libris, a kisgrafika iránt. Első ex librisét, ilyen témájú könyvét is Varga Nándortól kapta.

Gyűjtési szenvedélye főleg kisgrafikákra irányult. Az évtizedek során 22.000 darabos ex libris gyűjteményt mondhatott a magáénak. „A grafika csodás lelki és kulturális kapcsolatot teremtő katalizátor” – vallotta. Nem annyira életcél volt a számára, mint inkább kapcsolatokat hozó, a múltat a jövőbe mentő eszköz. 1973-ban lépett be a Kisgrafika Barátok Körébe. 1978 óta lett tagja a Művészetbarátok Egyesületének.

A szintén erdélyi Demeter Jenő gyűjtővel jó kapcsolatban volt, egy levelében megemlékezik haláláról; műértő, kulturált, nagy műveltségű embernek, komoly hivatástudattal rendelkező orvosnak tartotta. Magyarországról is sok cserepartnere volt, például Semsey Andor, Réthy István, Palásthy Lajos, Sárai-Szabó Gáborné, Szász Sándorné, Magyar Mária, Ebergényi Tibor; többször járt a szegedi kisgrafikakörben (1986, 1987), ismerte Krier Rudolfot. Közeli kapcsolatot ápol a brassói születésű, Budapesten élő Tóthpál István gyűjtővel, nagy része volt ez irányú érdeklődésének kialakításában. Palásthy Lajossal 1982-től állt aktív cserekapcsolatban, levelezésben, nyomatokat is készítettett vele dúcokról, például M. Makkai Piroska a csikszentimrei szárnyas oltár Szűzanya-képet megörökítő, nevére szóló alkotását. Ebből a csikszentimrei plébániának is adott egy bekeretezett példányt. A „rabonbán” felirat a székelyek legfőbb tisztjére utal egy székely rovásírásos ex librisen, az alkotó szintén Makkai Piroska.

A legjobb fametszőknek Kósa Bálint, Vecserka Zsolt, Imets László erdélyi művészeket tartotta Virágh Zoltán. Nevére szólóan alkottak még ex librist a következő grafikusművészek: Fery Antal, Nagy László Lázár, Dániel Viktor, Vén Zoltán, Andruskó Károly, Petry Béla, Bálint Ferenc, Karancsi Sándor, László Anna, Varsányi Pál, Torró Vilmos, Csutak Levente, Baász Imre, Hervai Katalin, Plugor Sándor, Peteris Upitis, Franz Illi, Herbert Ott. E lapok változatos tematikájúak. Egy részük összefügg orvosi hivatásával. Csutak Levente egy lapja Sáska László orvos, természettudományi szakíró *Életem Afrika* (1969) című művére utal, mely etnográfiai, antropológiai, bo-

Petry Béla grafikája, P1, 1982, 101×67

Csutak Levente grafikája, 116×75

tanikai és zoológiai megfigyeléseinek egy részét tartalmazza. Orvosi témájú a Semmelweis Ignác, az „anyák megmentője” emlékére készült grafika is. Hervai Katalin lapja az első fennmaradt magyar nyelvű verset, az *Ómagyar Mária-siralmat* idézi. László Anna alkotásán Arany János: *A walesi bárdok* jelenítődik meg. Az ex librisen bemutatott három bárd a zarnokság elleni harcot, a meg nem alkuvást jelképezi: „Ötszáz, bizony, dalolva ment / lángsírba velszi bárd.” Portrék örökítik meg Csokonai Vitéz Mihály, Kodály Zoltán, Michelangelo alakját Andruskó Károly, Varsányi Pál és Torró Vilmos grafikáin. Fery Antal in memoriam lapjai Veress Sándornak, Kájoni Jánosnak, báró Szentkereszty Stephániának állítanak emléket. Veress Sándor mérnök emlékére 1979-ben két fametszet (egy álló és egy fekvő) is készült a portréjával, a mérnöki szakmájára utalóan körzővel, és az 1848–49-es szabadságharcban való részvételére vonatkozóan karddal. Virágh Zoltán egy ex librise a *Bálványosvár legendáját* dolgozza fel, a grafikus: Nagy László Lázár. A vár romjai ma is állnak a Bálványosvár falu melletti magaslaton. Kiemelkedően szép, sokat cserélt lapja a Vén Zoltán által Tompa László erdélyi magyar költő emlékére alkotott ex libris, a költő *Lófűrösztés* című versére utaló ábrával. A grafikus hűen örökíti meg a jelenetet:

„Vasalt paták csattognak a kavicsos parton...
Két székely lovas jó két pár lóval a vízre –
Rögtön le harisnyát, inget – s már benne csubognak.[...]
Míg egyik legény rikkant, s hetykén veti hátra:
Szorítsad, Imre! S ez rá: Ne hagyd magad, Áron!
S kacagnak nyersen a játszadozáshoz – /
Majd ezt megunva, kiállnak a part menti sekélybe,
Szikkadni a napra, mely roppant fényt, hevet sűt!”

Virágh Zoltán házassága 25. évfordulójára Petry Béla készített emléklapot. Ötvenedik érettségi találkozására Dániel Viktor székely kaput ábrázoló lapot alkotott.

80. életévének küszöbén, 1984-ben jubileumi kiállításon mutatta be gyűjteményének 650 lapját a *Brassói Lapok* szerkesztőségében, az ex libris szerepéről előadást is tartott a brassói Unirea Liceum dísztermében. Nyolcvanadik születésnapja alkalmából több grafikus, köztük Fery Antal köszöntő ex librist készített a számára.

Összesen 28 kiállítást rendezett a gyűjteményéből, a kamarakiállításokat is beleértve. Nevelői céllal ex libriseiből több ezer darabot juttatott intézményeknek, például 1986-ban Csíkszeredán volt iskolájának adott át 100 lapot, kis kiállítás keretében.

A brassói központi temetőben nyugszik. Vincze László készített emlékére in memoriam lapot, kopjafával.

Makkai Piroska fametszete, X2, 128×99

IRODALOM

- Belépési nyilatkozat Virágh Zoltán nevére, KBK Irattár, 1973.
LENKEY István, Dr.: *A grafika bűvöletében, Dr. Semsey Andor ébresztése*, Kisgrafika, 2015/1. sz., 8.
RÁCZ Mária: *Visszatekintés*, In: *A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület szegedi csoportjának jubileumi évkönyve 1961–2011*, KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület szegedi csoportja, Szeged, 2011., 16.
S.(emsey) A.(ndor): *Hírek, Dr. Virágh Zoltán...*, Kisgrafika, 1984/1–2. sz., 81.
Sziú Rezső: *A budapesti Művészetbarátok Egyesületének adattára 1973–1982* (lexikon), Szenci Molnár Társaság, Bp., 2004., 58.
Új tagok, Kisgrafika, 1973/1. sz., 40.
ÜRMÖS Péter: *Bálványosi művészportré*, Kisgrafika, 2014/1. sz., 4.
VASNÉ dr. TÓTH Kornélia: *Múltunk neves ex libris gyűjtői*, KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, Budapest, 2019., 126–128.
Virágh Zoltán dr. gyászjelentése, 1989. november 13. (Palásthy Lajos birtokában)
Virágh Zoltán levelei Palásthy Lajos részére, 1983. 12. 05.; 1985. 02. 06, 07. 11., 08. 05, 10. 21.; 1987. 03. 04., 04. 25.; 1988. 04. 12.

Vasné dr. Tóth Kornélia

AZ EX LIBRIS GYŰJTÉS FOGALOMTÁRA II.

Ex libris

A latin *ex* '-ból, -ből' és a *liber* 'könyv' szóból. Jelentése: 'könyveiből, könyvei közül való', könyvjegy. Az elnevezés angolul *bookplate*, németül *Bücherzeichen* vagy *Bucheignerzeichen*, franciául *signe de livre*, hollandul *bookmarken* stb. A könyv tulajdonosát megjelölő, gyakran művészi kivitelű kisméretű grafika, melyet rendszerint a könyv táblájának belső oldalára ragasztanak. „Grafikai epigrammaként” is emlegetik, mivel kisméretű grafikai alkotás, mely sűrítve jeleníti meg a mondanivalóját, egy-egy ötletre építő, emblémaszerű mű.

Az ~ kifejezés Szelepcsényi György (1595–1685) Magyarország primása önarcképes könyvjegye latin szövegében szerepel először hazánkban.

Az ~ek a 19–20. század fordulójától felszabadulva a könyvhöz kötöttségtől „quasi ex librisszé”, a műgyűjtés egy tárgyává lettek. E „luxus ex librisek” már többnyire csak a gyűjtők számára, és a tulajdonos grafikai gyűjteményének gyarapítása céljából készültek, ritkán kerültek könyvbe. Kötelező elemük maradt az ~ vagy azzal egyenértékű kifejezés (pl. XY könyv, könyvtárból, könyvei közül, gyűjteményéből), a tulajdonos megjelölése, és fontos elem a grafikus szignója, aláírása. Napjainkban főként a szimbolikus jelentéstartalmú ~ terjedt el (→ *témás ex libris*). Méretüknél – eredeti funkciójuknál – fogva sokáig szempont volt, hogy a könyvbe beragasztható legyen. Manapság már nincs ilyen előírás, de a legelterjedtebb a 10–15 cm körüli oldalhosszúság. Technikájukat tekintve lehetnek fa- vagy linómetszetek, rézkarcok, rézmetszetek stb., és manapság terjed a számítógépes grafika.

A könyvjegyek tulajdonoskategóriája szerint megkülönböztetünk → *egyéni (magán)*, illetve → *intézményi* ~t.

Főbb tematikai csoportjai: A → *heraldikus* (címeres) ~ek főként a 16–19. században voltak jellemzőek, az ábra gyakran kiegészült latin jelmonddal. A későbbiekben megjelenő → *modern* ~ek főbb típusai: *ex graphicis* (grafikai), *ex numismaticis* (numizmatikai), *ex philatelicis* (bélyegyűjtésre utaló), *ex eroticis, sex libris* (erotikus), *ex musicis* (zenei), *ex gastronomicis* (étkezéssel kapcsolatos), *ex vinis* (szőlős-boros), *ex geographicis* (földrajzi), *ex turisticis* (túrázással kapcsolatos), *ex botanicis* (botanikai), *ex armoris* (hadászati), *ex ethnographicis* (néprajzi), *ex archaeology* (régészeti) stb. A *topografikus* ~ek meghatározó jelentőségű, szimbolikus helyeket, autentikus emlékezeti helyeket mutatnak be. Konkrét földrajzi megjelölést tartalmaznak az ~ *Tokajensibus, ~ Szegediensis, ~ Soproniensis, ex Balatonibus* feliratú könyvjegyek.

Alfajai még a → *tipografikus* ~, → *univerzális* ~, → *beszélő* ~, → *ipse fecit lap*.

Korai fajtája a → *supralibros*.

Legújabbban terjed az internetes honlaphoz tartozóan az → *ex webis*.

Ex libris Egyesületek Nemzetközi Szervezete

Nemzetközi nevén: Fédération Internationale des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris (FISAE). 1966-ban Hamburgban alakult az → *ex libris* egyesületek nemzetközi összefogására. Irányításával két évente kerül sor nemzetközi *ex libris* találkozókra. A magyar → *Kisgrafika Barátok Köre* azonnal a tagja lett.

Exlibrisológia

→ *Ex librisszel* foglalkozó tudomány. Az *ex libris* elmélete, szakirányú kutatása.

Exlibrisológus

Az → *ex libris* elméletével, szakirányú kutatásával, teoretikus megalapozásával foglalkozó szakember, tudós. Hazánkban pl. Varjú Elemér, Siklóssy László, Arady Kálmán, Soó Rezső, Nyireő István, Semsey Andor, Bélley Pál, Galambos Ferenc, Szij Rezső, Vasné Tóth Kornélia.

Ex webis

A latin *ex* '-ból, -ből' és az angol *web* (*World Wide Web*) 'világháló' szóból. Az → *ex libris* teljesen új formája, mely a számítógép, az internet, az e-könyvek révén terjedt el. Az internetes honlaphoz tartozó művészi jegy, mely valamilyen módon utal a tulajdonosára. Ezen kötelező az ~ kifejezés és a tulajdonos nevének használata. Funkciójából adódóan digitális formában, grafikus program segítségével készül.

FISAE → Ex libris Egyesületek Nemzetközi Szervezete

Megjegyzés a lexikonhoz:

A címszót a szócikk szövegében nem ismétlem, helyébe minden előfordulásakor hullámjelet, tildét tettem. Az egymással összefüggő, az adott szócikk megértése, kiegészítése stb. szempontjából fontos fogalmakat a szócikken belül utalójellel: → láttam el, és az utalt szót kurziváltam.

Forrás: VASNÉ dr. TÓTH Kornélia: *Műgyűjtés és ex libris. Az ex libris gyűjtés szokásrendszere, bemutatása*, In: *Hobbinyelvek, Egy anyanyelvi pályázat legjobb munkái*, szerk. Balázs Géza – Minya Károly, Anyanyelvápolók Szövetsége, Budapest, 2017., 135–157.

A következő számban folytatjuk!

Vasné dr. Tóth Kornélia

HÍREK

CSIBY-HAGYATÉK

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

2019 áprilisában nagyobb hagyatékban részesült az Országos Széchényi Könyvtár. Az örökösök több intézmény, köztük a Nemzeti Könyvtár számára is juttattak Csiby Mihály (1922–2016) grafikusművész hagyatékából. Az OSZK Kézirattár a grafikus levelezéséből, a Plakát- és Kisnyomtatványtár a grafikai anyagból részesült. Az OSZK részéről Liphay Endre osztályvezető és Vasné dr. Tóth Kornélia *ex libris* kutató voltak jelen az átvételkor a grafikus egykori házában, a XVI. kerület, Veres Péter utcában. Bár a Plakát- és Kisnyomtatványtár már eddig is rendelkezett kisgrafikáinak egy részével, most újabb grafikákkal bővült a korábbi Csiby-állomány. A hagyaték az *ex librisek*, kisgrafikák mellett vázlatokat, plakátokat, kis- és apronyomtatványokat is tartalmaz. V. T. K.

*

GROSS ARNOLD: LEXIKON 90

2019. május 31-én *Gross Arnold: Lexikon 90* címmel nyílt tárlat a Grafika Hónapja programsorozat részeként a Gross Arnold Galériában Budapesten. Az Újbudai Mecénás program támogatásával zajlik a Nemzet Művésze díjjal kitüntetett festő- és grafikusművész, Gross Arnold (1929–2015) életművének és gyűjteményének monografikus feldolgozása, készülve a 2019

decemberében megvalósuló 90. jubileumi életmű-kiállításra. A mostani kiállítás Gross művészetéről, a mestereinek tartott művészek tiszteletéről vallott megemlékezései köré csoportosul, középpontjában a *Lexikon* című képpel. Ez az ikonikus mű a Magyar Nagylexikon 2001-ben történt kiadásához készült, a kiadó felkérésére, minden eladott példányhoz postáztak egy ofszet nyomatot a műből, valamint készült egy nagy plakát is belőle.

A kiállításon megjelenteket köszöntötte a művész fia, Gross András, a tárlatot Révész Emese művészettörténész nyitotta meg, a címadó kép gazdag motívumvilága alapján mutatva be a tárlatot, kiemelve az utazás, a kapcsolatok szerepét Gross Arnold munkásságában. Festőileg nagy hatással volt rá a flamand festő, Van Eyck, ezt tetten érhetjük az aprólékosan kimunkált, gazdag miniatűrvilágban, amely Gross Arnold képeit jellemzi. A fantázia világába kalauzolnak Andersen nyomán Gross rézkarcai is a meseszerűségükkel, és oly tisztán és fennköltén szólnak, mint Bach zenéje.

A kiállítás, melyen számos kisgrafika – köztük Vámos László fotóművész nevére szóló *ex libris* – is szerepelt, június 28-ig volt látogatható. 2019. június 1-én festő és színező workshopot rendeztek kicsik és nagyok számára Gross Arnold aprólékos rajzaival.

V. T. K.

Gross Arnold rézkarca (*Lexikon*), C3, 2001, 160x140

*

A Grafika Hónapja rendezvényeihez kapcsolódva a Vízvárosi Galéria, a Magyar Grafikusművészek Szövetsége és a Magyar Grafikáért Alapítvány közös kiállítást szervezett a Vízvárosi Galériában *Fotografikai átírások* címmel. A tárlatot Lóska Lajos művészettörténész nyitotta meg.

*

Könnyűzene, jazz, rock – portrék és karikatúrák címmel nyílt kiállítás 2019. május 30-án a Rippl-Rónai Fesztivál keretében Kaposvárott, az Együd Árpád Kulturális Központ II. emeleti kiállítóterében. A Berzsényi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság szervezésében megvalósuló kiállításon a portrék mellett zenei témákat is láthatott az érdeklődő közönség. A kiállító művészek: Török Tivadar, Takács Krisztián, Tónió (Tóth Antal), Szénási Ferenc, Zorro (Fehér Zoltán), Télior, Homola Gábor, Fitz Zoltán, Vén Zoltán. A tárlatot Vén Zoltán,

a Berzsényi Társaság vizuális művészeti alelnöke, a Kisgrafika Barátok Köre elnöke nyitotta meg, a kiállított képek témáit zenei anekdotákkal fűszerezetten, humorba ágyazva.

(Forrás: <http://www.ripppfeszt.hu/esemenynaptar.html/p2/reszletek/e/konnyuzene-jazz-rock-portrek-es-karikaturak>)

*

VASNÉ DR. TÓTH KORNÉLIA
„MÚLTUNK NEVES EX LIBRIS GYŰJTŐI”
KÖNYVBEMUTATÓJA SZEGEDEN

A Somogyi-könyvtár első emeleti zeneszobájában 2019. június 21-én pénteken délután négy órakor vendégünk volt Vasné dr. Tóth Kornélia, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos munkatársa, a Kisgrafika Barátok Körében tagtársunk. Elkíserte őt férje és fia.

A könyvhét rendezvénysorozatának részeként legújabb, a „KBK 60” alkalmából megjelenő könyvének bemutatójára érkezett közénk Kornélia júniusi összejövetelünkre.

Bori Katalin, a Somogyi-könyvtár művészeti részleg csoportvezető könyvtárosa köszöntőjében beszélt a könyvtár és a KBK szegedi csoport eredményes együttműködéséről.

Rácz Mária, én magam, vázoltam Vasné dr. Tóth Kornélia munkásságát, aki 2009 óta tagja a KBK-nak, ezalatt több kiállítást rendezett és nyitott meg. Kutatott Moszkvában a Rudomino-könyvtárban, elkészítette Csiby Mihály, Nagy László Lázár, Tavasz Noémi, Ürmös Péter grafikusművészek alkotásjegyzékét. Megírta „Ex libris és képkultúra” (2016) című képes albumát. Rövid bemutatás után felkértem „Múltunk neves ex libris gyűjtői” c. lexikonszerű könyvének ismertetésére.

Kornélia elmondta, többéves kutató munka eredményeként jött létre a könyv. Forrásként szolgáltak a múzeumok évkönyvei, kiadványai, könyvtárak anyagai, folyóiratok, levelezés, kapcsolat a leszármazottakkal. A kiadvány a XIX. század második fele és a XXI. század eleje közt élt több mint kétszáz gyűjtőt mutat be, középpontba helyezve az *ex libris* gyűjtés szenvedélyét. A könyvben szereplő harminchat szegedi gyűjtő közül kiemelt néhányat (köztük Apró Ferencné Laczó Katalint, Boros Jenőt, Csaplár Ferencet, Déry Ernőné, Giday Kálmánt, Domokos Lászlót, Kakuszi Jánosné, Lustig Istvánt, Székely Líviát, Magyar Máriát, Krier Rudolfot), és röviden ismertette életüket, tevékenységüket.

A nevek hallatán a jelenlévők közül néhányan, dr. Apró Ferenc ügyvéd, helytörténész és én is többször hozzászól-

Könyvbemutató, Szeged, 2019. június 21.

tunk. Voltak, akik kérdéseket tettek fel. Érdekes történetekkel gazdagodtunk, jobban megismerve néhai gyűjtőársainkat.

Frankl József leánya, Klára értékes ajándékkal lepte meg a Széchényi Könyvtárat: „*Az Ajtosi Dürer Céh Debreceni Grafikai és Nemzetközi Exlibris Kiállításának emléklapja Frankl József számára (Debrecen, 1935. december 18–23.)*” Békési István titkár és dr. Berei Soó Rezső aláírásával, melyet Vasné dr. Tóth Kornélia vett át.

A végén örömmel dedikáltatták a szeretteik emlékét őrző könyvet Ertsey Péterné és Frankl József leánya, Kovrig Károly unokája, dr. Laczó Katalin férje, Padala Pálné fia és több érdeklődő.

*

A „KBK 60” pályázati anyagból rendezett nagy kiállítás 2019. október 8-án nyílik a Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ Kőrösi Galériájában és a könyvtárban. Lapunk a következő számban számol be részletesen az eseményről.

KÜLFÖLDI HÍREK, PÁLYÁZATOK

2019 tavaszán „Ady 100” címmel került bemutatásra a nagyváradi TEG (Tibor Ernő Képzőművészeti Alapítvány és Galéria) alkotócsoport tárlata *Nagyváradon*, majd a Bihar megyei *Marghita* városában. A falakon olyan festmények, rajzok, grafikák – köztük ex librisek – voltak láthatók, melyek Ady életéhez, verseihez, publicisztikájához köthetők. Az alkotók közt Treier Erzsébet, Márton Katalin, Csathó Töhötöm, Mierlutiú Emilia, Bányai Szabados Katalin, Balajti Károly.

*

A szlovákiai *Hlohovec*ben (Galgócon) 2019-ben rendezték meg a 17. Nemzetközi Ex libris Biennálét a gyermekek, fiatalok számára, melynek témája a mese volt.

*

A szerbiai *Apatin* városa 2019-re hirdette meg a IV. Nemzetközi Ex libris Kiállítást, melynek a témája az idő volt, illetve szabadon választott tematika.

*

A belgiumi *Sint-Niklaas*ban 2019. április 14. – június 23. között rendezték a kétévente meghirdetett, immár 22. Nemzetközi Kisgrafikai és Ex libris Biennálét. 40 országból 312 művész pályázott 760 grafikával. A zsűri ezekből 150 alkotást emelt ki a tárlatra. A témaválasztás kötetlen volt, speciális díjat a gyermek témakörben adtak ki.

*

„Ex libris – cinema” témában írtak ki Nemzetközi Ex libris Pályázatot Bulgáriában, *Rusze* városában a Lyuben Karavelov Könyvtár szervezésében 2019-ben. A könyvtár 2005 óta ad helyet ennek a versenynek. Két kategóriában hirdetnek eredményt, a 18 év alatti és feletti korosztály számára. A verseny keletkezéséről, céljairól részletek itt olvashatók: <https://www.callfor.org/ex-libris-ex-cinema-call/>.

*

Az Észak-ciprusi Török Köztársaság (*Famagusta*) és Lengyelország (*Katowice*) egyeteme szervezésében nemzetközi ex libris pályázatot írtak ki 2019. október elseji beadással. A témaválasztás szabad, kiemelt a „lélek” témakör, melyet külön díjaznak. A kiállítás tervezett ideje: 2019. december.

*

Spanyolországban 2019-ben rendezik meg a IX. „Contratalla” Nemzetközi Ex libris Biennálét *Tarragonában*, a *Contratalla Galériában*. Alkotásokat augusztus végéig lehet beküldeni. A zsűri a díjakat október elejéig ítéli oda a legjobbak számára. A díjazott és kiválókat több városban is kiállításokon mutatják be.

*

2019. május 9–12-éig *Wetzlar* adott helyszínt a Deutsche Exlibris-Gesellschaft éves találkozójának. Ezen az éves gyűlésen a kisgrafikai cserék, a meghirdetett közgyűlés, kirándulások mellett Karl Andres (1894–1986) nevére szóló ex librisekből nyílt kiállítás.

*

Kína északi tartománya, *Shanxi* a Kínai Népköztársaság megalapításának 70. évfordulója alkalmából meghirdette az I. Zodiákus (Állatövi) Ex libris Kiállítást, „2020, a Patkány éve” jegyében. Az ex libriseken előírás a patkányábrázolás. Az alkotásokat 2019. szeptember 15-ig kell beküldeni. A kiállítást november végére, december elejére tervezik a Taiyuan Művészeti Múzeumban.

*

Jelentkezés

a 38. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszusra

A korábban tervezett helyszín (Cambridge) helyett London lesz a központi helyszíne a 38. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszusnak, 2020. augusztus 12–16. között. A jelentkezési díjat ajánlott 2019. július 31-éig befizetni (ez esetben 210 angol font/fő a rendes résztvevők, 155 angol font/fő a kísérő személyek számára), aki később fizet, annak havonta 2 fonttal emelkedik a díj összege. Erről több itt olvasható: <http://www.bookplatesociety.org/2020paymentLondon.htm>

A pályázati kiírásról és a részletes programról a következő számainkban tudósítunk.

LAPSZEMLE

MAGYAR VONATKOZÁSOK AZ OSZTRÁK ÉS FINN EX LIBRIS ÚJSÁGBAN

A *Mitteilungen der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft* 2019/1. száma megújult, szebb formátumban jelent meg, tipográfiai új külsőt kölcsönözve a lapnak. A külső borító ezután háromféle színváltozatban fog megjelenni, az évente kiadott három számból a tavaszi arany, a nyári zöld, a téli kékesszürke színekben. Az újság az osztrák ex libris társaság új logóját is bemutatja. Ebben a megújult külsejű újságban jelent meg Vasné dr. Tóth Kornélia *Odo Röttig als Exlibris-Sammler* c. tanulmánya, mely a *Múltunk neves ex libris gyűjtői* (2019) című kötetben szereplő lexikonszócikkek közül Röttig Odo (1883–1920) osztrák származású, Sopronban élő nyomdatulajdonos, szerkesztő tevékenységét mutatja be. A német nyelvű cikk szerzője is Tóth Kornélia.

Ugyanebben a számban jelent meg az osztrák egyesület elnöke, Tillfried Cernajsek részletes recenziója a *Múltunk neves ex libris gyűjtői* c. kötetéről, melyben a mű szerkezetének bemutatása mellett hangsúlyozza: a kötet – bár nagyrészt magyar nyelven íródott – a külföld számára is fontos forrás, hisz például az ő gyűjteményében is van több magyar ex libris gyűjtő számára készült kisgrafika. És mivel a gyűjtőkről a legtöbb

országban alig áll rendelkezésre átfogó szakirodalom, a mű összeállításához őszinte gratulációját fejezte ki.

A finn ex libris újság, az *Exlibris Aboensis* 2019/2. számában Tauno Piironen: *Unkari kunnioittaa exlibris-keräilyjiitä* címmel egy teljes oldalas cikkben, a könyv címlapjával és öt grafikával illusztráltan mutatja be Vasné dr. Tóth Kornélia: *Múltunk neves ex libris gyűjtői* (2019) c. könyvét. Érdemként említi, hogy az ex libris szakirodalmak kevésbé foglalkoznak a gyűjtők bemutatásával, e kötet viszont részletesen, 256 oldalon át mutat be több mint 200 magyar ex libris gyűjtőt, mely újszerű törekvés az ex librisológia terén. Az ex libris gyűjtőkre és érdeklődési körükre koncentrálnó mű alaposságát támasztja alá az is, hogy – mint Piironen írja – a lexikonszerű kötet több mint 400 tételt említ a válogatott bibliográfiában. A képi válogatás mellett a finn cikk kiemeli a mű végén szereplő angol nyelvű névlistát a foglalkozások megjelölésével, mely nagy segítség a külföldiek számára is. Foglalkozásukat tekintve párhuzamba állítja a magyar ex libris gyűjtőket a finnekkel, a finn ex libris élet meghatározó alakjai is az antikváriusok, jogászok, mérnökök, írók, könyvtárosok, orvosok, tanárok, papok, művészettörténészek stb.

A *Néző Pont* (Vitéz Ferenc irodalmi és művészeti folyóirata) 2019. március – áprilisi száma *In Memoriam Nagy László Lázár* címmel megemlékezik a neves grafikus haláláról, a ceglédi barát, Juhász István által írt, személyes hangú nekrológgal. A folyóirat 2019. júniusi száma részletesen bemutatja Vasné dr. Tóth Kornélia: *Múltunk neves ex libris gyűjtői* (2019) c. könyvét, képekkel illusztrálva.

A *Ceglédi Hírmondó* 2019. május 16-i számában Juhász István *Városalapítók Napja – 2019* c. cikkében beszámol az idén elhunyt Nagy László Lázár grafikus, ceglédi díszpolgár emléktáblájának május 8-ai felavatásáról. *Egy könyv sok ceglédi vonatkozással* c. írásában pedig Vasné dr. Tóth Kornélia: *Múltunk neves ex libris gyűjtői* (2019) c. könyvének ceglédi vonatkozásaiba nyújt betekintést. Mint írja, a kötetben bemutatott több mint 200 gyűjtő közül 10 ceglédi, köztük többen a város díszpolgárai (Baldavári László, Zalai Károly és Nagy László Lázár, akinek a felesége szerepel mint gyűjtő).

SUMMARY

Péter Ürmös – Miklós Pálos: Masters and Memories. On the Occasion of Péter Varga's Commemorative Exhibition

The two openings were delivered on 28th February 2019 in the Körösi Gallery, where the visitors had the opportunity to see works from Péter Varga's legacy as well as a selection of the works of some artist-teachers recalling him.

Mária Pad Szabó: Exhibition in Pápa on the Occasion of the „KBK 60”

With this exhibition, the 40-year-old Circle of Friends of Small Graphic (KBK) of Ajka and the Mór Jókai Library of Pápa congratulated the 60-year-old KBK. The exhibition provided a compilation of the small graphic material of the creators and collectors of Ajka.

Csillag Abafáy-Deák: König Exhibition in the Gallery of the Art9 Association

In April 2019, the exhibitions of the KBK's former president and graphic artist Róbert König („School-founder Masters”) and painter Frigyes König („Pictures '18-19”) were on display. The article is a reminiscence of Róbert König's exhibition.

Dr. Kornélia Tóth Vas: In Memoriam Dr. István Lenkey de Imola (1941–2019)

István Lenkey – theologian, librarian, Hungarian literature and grammar and history teacher, book and publication editor, art specialist, local historian, art collector – deceased on 1st May 2019. The article is about his many-sided activity in the field of cultural history, especially his ex-libris collection.

Dr. Kornélia Tóth Vas: The Inauguration of László Lázár Nagy's Plaque in Cegléd

On 8th May 2019, the day of the foundation of Cegléd, happened the inauguration of the plaque of graphic artist László Lázár Nagy from Cegléd. At the request of the local council of Cegléd, Dr. Kornélia Tóth Vas delivered an inauguration speech, which is quoted in the article.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Bookplates of Famous Collectors in the National Széchényi Library. Zoltán Virágh de Cs. (1905–1989)

Zoltán Virágh de Cs. was born in Csíkszentimre and lived in Brasov. He was a doctor and spa director and played a significant part in collecting ex-libris. He organized 28 exhibitions of the pieces of his collection, in which there were works of graphic artists from Erdély in large numbers (e. g. Bálint Kósa, Zsolt Vecserka, László Imets).

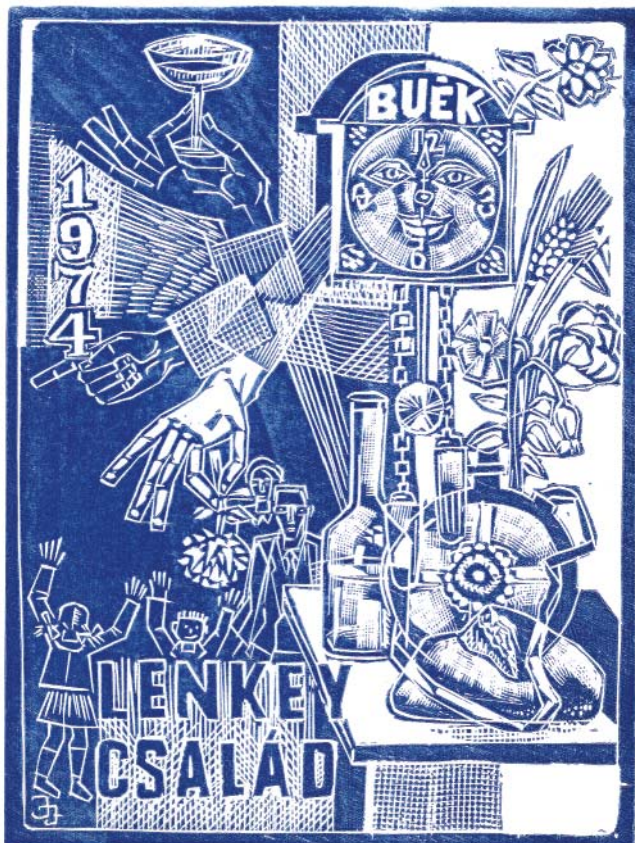
News, Press Review

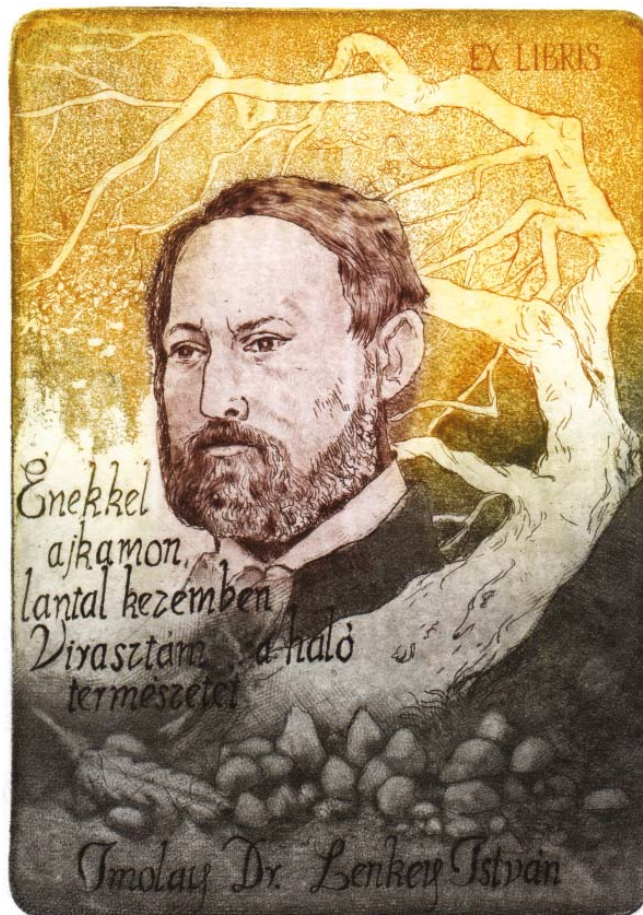
Baranyai Ferenc rézkarca, C3/C4 (2015), 126×100

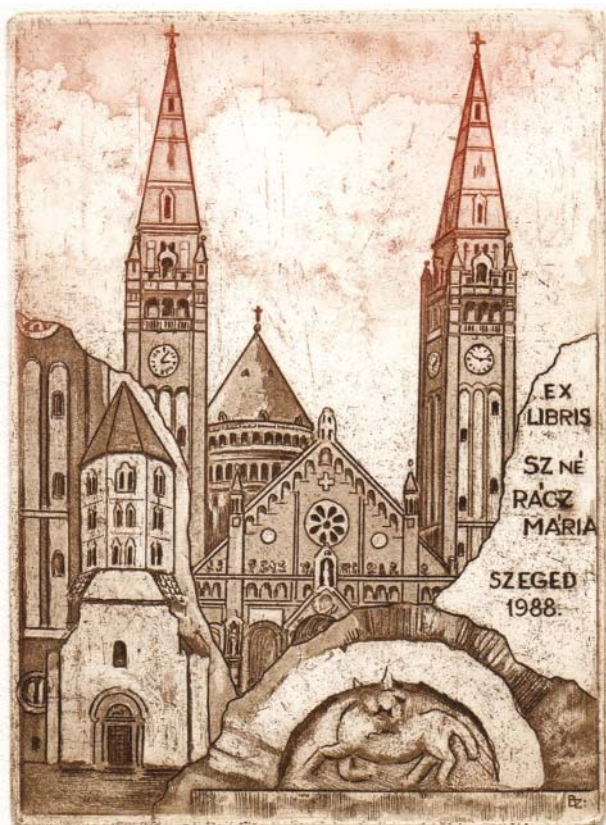
Palásti Erzsébet elektrografikája (2019), 140×170

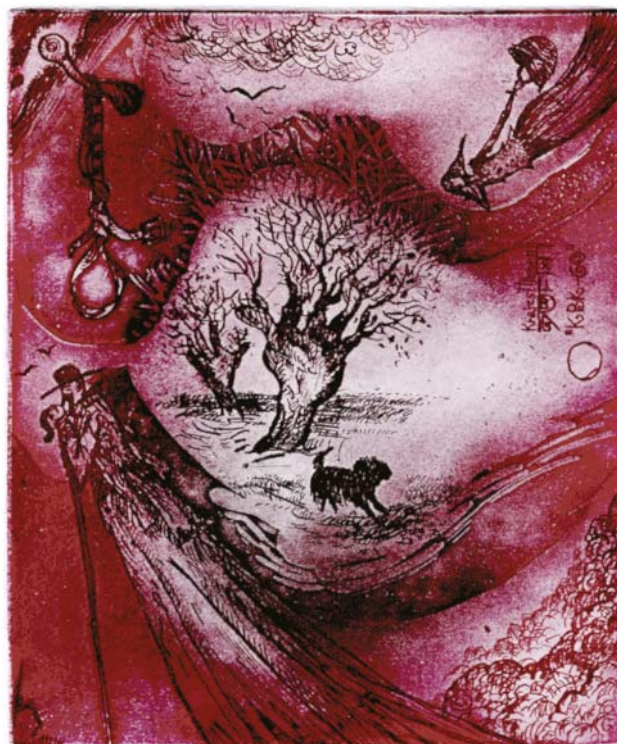
Józsa János fametszete, X2, op. 139 (1973), 111×83

Baranyai Ferenc rézkarca, C3/C5 (2015), 141×100

Bagarus Zoltán rézkarca, C3 (1988), 108×80

Kapolcsi Kovács Csaba rézkarca, C3 (2019), 97×82